

УДК 378.147:111

DOI 10.32755/sjeducation.2021.02.015

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Биконя Оксана Павлівна, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри іноземних мов,
Академія Державної пенітенціарної служби
(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,
e-mail: oksanabikonya@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-8865-8792

Ігнатович Тетяна Захарівна, старший викладач кафедри іноземних мов,
Академія Державної пенітенціарної служби
(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,
e-mail: tatyanaihnatovich54@gmail.com)

У статті обґрунтовано особливості навчання студентів юридичних спеціальностей читання англomовних науково-популярних текстів під час дистанційного навчання англійської мови. **Мета статті** – визначити поняття англomовний науково-популярний текст і його структуру в лінгвістичній парадигмі та виокремити особливості навчання майбутніх юристів читання цього виду текстів.

Методологія статті. Висвітлення теоретичних положень включає аналіз наявних методів та підходів навчання студентів юридичних спеціальностей читання англomовних науково-популярних текстів. Теоретико-методологічною основою статті є загальні положення дидактики вищої школи і методики навчання іноземних мов, загальнонаукові, порівняльний, описовий, логіко-, когнітивно- та структурно-семантичні підходи визначення особливостей англomовних науково-популярних текстів у лінгвістичному ракурсі.

Результати. На основі лінгвістичних досліджень визначено поняття англomовний науково-популярний текст та уточнено ознаки цього виду текстів на основі аналізу досліджень лінгвістів, науково-популярних сайтів та друкованих видань. Визначення вимог щодо рівня володіння англomовною компетентністю у читанні англomовних науково-популярних текстів зроблено відповідно до етапів навчання майбутніх юристів англійської мови в Академії Державної пенітенціарної служби з першого по четвертий курс. У статті використаний критичний аналіз вітчизняних та іноземних лінгвістичних і методичних літературних джерел з теми, що досліджується, освітніх документів, навчальних програм.

Практичне значення здобутих результатів полягає в трактуванні англomовного науково-популярного тексту в контексті навчання майбутніх юристів на різних етапах навчально-виховного процесу з англійської мови. Визначено види читання та відповідні вміння, які повинні бути сформовані на

кожному курсу під час навчання читання англомовних науково-популярних текстів. Уточнені вимоги щодо рівня володіння англомовною читацькою компетентністю потрібно враховувати в організації навчально-виховної діяльності, яка покликана сприяти вступу до магістратури.

Матеріалом дослідження є науково-популярні джерела, передусім наукові блоги, науково-популярні сайти та групи у фейсбуці, науково-популярні заходи, події та видання науково-популярного характеру.

Значення (оригінальність). Наукове значення дослідження характеризується презентацією нового бачення формування англомовної компетентності у читанні науково-популярних текстів майбутніми юристами. Також на основі лінгвістичних досліджень визначено поняття англомовний науково-популярний текст та його структуру.

Ключові слова: англомовний науково-популярний текст, майбутні юристи, англійська мова, читання.

USE OF POPULAR-SCIENTIFIC TEXTS IN TEACHING ENGLISH TO FUTURE LAWYERS

Bykonja Oksana, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Department of Foreign Languages,
Academy of the State Penitentiary Service
(34, Honcha St., 14000, Chernihiv, Ukraine,
e-mail: oksanabikonya@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-8865-8792

Ihnatovych Tetiana, Senior lecturer of the Department of Foreign Languages,
Academy of the State Penitentiary Service
(34, Honcha St., 14000, Chernihiv, Ukraine,
e-mail: tatyanaihnatoich54@gmail.com)

In the article the authors substantiate the peculiarities of how to teach reading popular-scientific texts to law students during the distance learning English.

The aim of the article is to give the definition of an English popular-scientific text and its structure in the linguistic paradigm and to show the peculiarities of how to teach reading this kind of texts to future lawyers.

Methodology. Theoretical statements include the analysis of the existing methods and approaches to teaching reading English popular-scientific texts to law students.

General principles of higher school didactics and methods of teaching foreign languages, general scientific, comparative, descriptive, logical and semantic approaches to defining the peculiarities of English popular-scientific texts in linguistic theory are the theoretical and methodological basis of this article.

Results. The definition of an English popular-scientific text is given on the basis of the linguistic research, the features of such texts are specified on the basis of the analysis of linguists' research, popular-scientific sites and printed editions. The requirements as to the level of mastering English competence in reading English popular-scientific texts are made according to the stages of learning English by future lawyers at the Academy of the State Penitentiary Service starting

from the first to the fourth year of studies. In the article the authors use the critical analysis of the national and foreign linguistic and methodical literature sources on the research topic as well as of the educational documents and programmes.

Practical implications of the results achieved lies in giving an English popular-scientific text in the context of future lawyers learning English at the different stages of the educational process. The authors define the types of reading and corresponding skills which are to be formed at each year of studies while learning how to read English popular-scientific texts. Some specific requirements as to the level of mastering English reading competence are to be taken into account while organizing educational activities that should help to get the degree of Masters of Law.

The materials for the research are popular-scientific sources, first at all, scientific blogs, popular-scientific events and editions.

Value (originality). The value of the study is characterized by the presentation of a new vision of forming future lawyers English competence while reading popular-scientific texts.

The authors also give the definition of an English popular-scientific text and its structure on the basis of the linguistic research.

Key words: an English popular-scientific text, future lawyers, English, reading.

Постановка проблеми. Оволодіння англomовною комунікативною компетентністю у читанні фахівцями першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з галузі знань 08 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність», які навчаються в Академії Державної пенітенціарної служби, має сприяти формуванню в них готовності до реалізації професійних цілей, складанню Єдиного Вступного Іспиту з англійської мови до магістратури та подальшому самостійному навчанню іноземної мови протягом усього життя.

Навчання англomовного читання передбачає техніку читання і розуміння того, що читається, та посідає особливе місце в підготовці фахівців для кримінально-виконавчої служби України, оскільки вони повинні бути не тільки плідними учасниками міжкультурної комунікації, спроможними у сферах професійного та ситуативного спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами, але й володіти новітньою інформацією з іноземних джерел.

Під час навчання англійської мови майбутні фахівці юридичних спеціальностей повторюють та опановують базовий професійний лексичний матеріал і читають тексти з юриспруденції (*Типи злочинів та покарання. Суди з розгляду справ неповнолітніх. Превентивні заходи* тощо) і відповідно до тем Єдиного Вступного Іспиту з англійської мови до магістратури (*Емоції*

людини, мова тіла. Дозвілля, особисті враження. Медіа та комунікація. Світ захоплень, дружба та любов. Культури та стилі життя. Процеси глобалізації: проблеми та переваги. Індустрія розваг та відомі люди. Історичні постаті. Життя у великому місті: переваги та недоліки. Безпека життя, транспорт, навколишнє середовище, освіта, робота, дозвілля, медичні послуги та громада великого міста. Науково-технічний прогрес, видатні діячі науки. Наука та космічні дослідження. Сучасні технології. Світ захоплень. Спорт. Відпочинок. Подорожі, екскурсії та ін.).

Навчання англomовного читання майбутніх бакалаврів повинно враховувати вимоги програми Єдиного Вступного Іспиту з іноземної мови щодо магістратури та Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (рівень B1–B2).

У контексті нашого дослідження читання науково-популярних текстів слід розглядати як мету і засіб навчання англійської мови, оскільки майбутні юристи завдяки цьому навчання здобувають різноманітні знання та, як ми вже зазначили вище, готуються до вступу до магістратури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування іншомовної компетентності у читанні в нашій країні та за кордоном за останні роки досліджували такі вчені, як Т. Полонська (2016), Н. Гриняєва та І. Зуєва (2018), І. Ференчук-Піонтковська (2019), Ю. Анісімова (2020), L. Afanasieva та M. Smyrnova (2021) та ін.

Що стосується дослідження науково-популярного тексту, то вони доволі нечисленні, незважаючи на те, що цей специфічний жанр виявляється значущим. Його важливість визначається тим, що науково-популярний текст є ланкою між спеціальною літературою, яка містить великий обсяг наукової інформації, та неспеціальною, що спрямована на те, щоб надати цю інформацію великій кількості адресатів. Аналіз досліджень показує, що автор англomовного науково-популярного тексту використовує оптимальні засоби для забезпечення максимальної ефективності мовленнєвого впливу для того, щоб досягнення передової науки подавалися у формі, яка є доступною та сприятливою для слухача/читача.

Формування цілей статті. У межах нашої статті визначасмо мету – обґрунтувати особливості використання науково-популярних текстів у навчанні майбутніх юристів англomовного читання.

Виклад основного матеріалу. На кожному курсі враховується певний перелік умінь читання відповідно до видів читання: *вивчального* (на розуміння основних і другорядних деталей змісту, комунікативних намірів автора, адекватної інтерпретації основної ідеї тексту тощо); *переглядового* (на вилучення та розуміння необхідної інформації з тексту); *ознайомлювального* (на адекватне розуміння загального змісту та основних деталей тексту).

Треба зазначити, що навчання майбутніх юристів читання на різних курсах відрізняється, оскільки курсанти та студенти наприкінці четвертого курсу повинні мати вже високий ступінь самостійності, щоб бути спроможним швидко переглянути англomовний автентичний текст та вилучити чи зрозуміти необхідну інформацію.

Відповідно до лінгвістичних досліджень англomовний текст налічує внутрішньоструктурні зв'язки між його певними елементами; позамовні текстотвірні чинники, які створюють його повноту та цілісність; стилістичні, жанрові та структурні ознаки. Майбутні фахівці мають розрізняти ці ознаки тексту, структуру, стилі та підстилі текстів. Під час навчання читання вони повинні зосереджувати свою увагу на зміст, форму, звертання тощо.

У контексті цієї статті увагу привертає текст, який належить до наукового стилю, а саме науково-популярного підстилю. Мета науково-популярного підстилю – передавати доступну продуману та структуровану цілісну інформацію про наслідки досліджень для нефахівців у таких виданнях, як неспеціальні часописи, науково-популярні книги та статті у нефахових журналах [6].

Тематика англomовних науково-популярних видань визначається попитом, завданнями, інтересами та потребами читачів і надає інформацію про певні досягнення техніки, культури, науки, відкриття, винаходи, результати прикладної діяльності тощо. Зміст англomовного науково-популярного видання містить здобутки наукових досліджень, певну наукову галузь, де проведено дослідження; використані матеріали, понятійний апарат; теорії,

закони, факти та складники дослідження певної наукової галузі, дані опитувань тощо [3].

Англомовні науково-популярні тексти (доповіді, статті, книги) інтегровані до професійного та вузькофахового контексту. Вони спонукають до вивчення специфічної для певної наукової галузі інформації. Оскільки майбутній юрист повинен бути обізнаний у різних сферах діяльності людини, то він має виявляти інтерес до різноманітних фактів про науку (фізику, космонавтику, зоологію, життя науковців, біоінформатику, генетику, математику, історію, економіку тощо).

Йому необхідно «відвідувати» науково-популярні сайти або групи у фейсбуці (Science Websites) (наприклад, HowStuffWorks, NASA, Space Exploration and Astronomy News, Discovery, LiveScience, ScienceDaily, ScienceDirect, Popular Science та ін.).

Майбутній юрист має бути зацікавленим у науково-популярних заходах та подіях (наприклад, UAVCAN HITL UAV Simulator for PX4 (розвиток електронних пристроїв, різноманітних роботів (September 14, 2021 at 21:09) на сайті *INSCIENCE* тощо).

Щодо друкованих науково-популярних видань, то майбутній фахівець повинен на досить високому рівні читати книги (наприклад, *Technology vs. Truth: Deception in the Digital Age* (J. Emspak), *Women* (A. Gawrylewski); *Hacking the Immune System* (R. Rusting) та журнали (наприклад, BBC Focus; CASW: Council for the Advancement of Science Writing; BBC Science & Nature; BBC Sky at Night; Cosmos Magazine; Discover; Edge; Frontiers of Science; Guru Magazine; New Scientist тощо).

Під час навчання читання англомовних науково-популярних текстів необхідно враховувати той факт, що в них домінує когнітивна та оперативна інформація; виклад інформації щодо певних явищ та ситуацій у науковій галузі, надання рекомендацій, методичних порад тощо до певної діяльності і має об'єктивний та частково суб'єктивний характер [1–2; 4–5].

Отже, в контексті нашого дослідження трактуємо *англомовний науково-популярний текст* як готовий англомовний продукт творчої діяльності автора-фахівця певної наукової галузі, який є посередником англомовного комунікативного акта з адресатом (нефахівцем) для передачі структурованої когнітивної та опера-

тивної, доступної та цілісної інформації щодо наукових досліджень для широкого кола читачів/нефахівців, що має змістовну, інформаційно-структурну та граматичну єдність, різні типи логічних, лексико-граматичних та стилістичних зв'язків, англомовні засоби наукового, художнього та публіцистичного стилів, і який може бути поданий у *друкованих англомовних науково-популярних виданнях* (книгах та журналах), *на науково-популярних сайтах та групах у фейсбуці* (Science Websites) та під час *науково-популярних заходів та подій* [1–8].

Під час навчання читання англомовних науково-популярних текстів майбутніх юристів необхідно враховувати, що ці тексти можуть містити прямі звертання до аудиторії, риторичні запитання, приклади з особистого життя автора твору, фразеологізми та образні кліше з функцією полегшення сприйняття складного наукового матеріалу, гумор, розмовну або розмовно-діалектну лексику, цитати із інших джерел, фрагменти з інших статей або художніх творів, емоційно-оціночні засоби, іронію, інверсії тощо. Згідно з О. Четверіковою та С. Чужакінім, у цих текстах можна спостерігати «несумісні» мовні засоби для реалізації ефекту несподіваності, іронічності, акцентуванні на головному та засоби, що створюють ефект зближення з ймовірним читачем/адресатом (оповідається від першої особи) тощо [7–8].

Вважаємо за доцільне, протягом *I курсу* навчати майбутніх юристів (відповідно до рівня студентів/курсантів) *ознайомлювального та вивчального* читання адаптованих науково-популярних текстів таких, як опис, нескладні статті, доповіді тощо.

На *II курсі* необхідно приділяти увагу оволодінню вміннями *вивчального, ознайомлювального та переглядового* читання науково-популярних текстів, більш складних у змістовому та лінгвістичному аспектах. Майбутні юристи повинні читати доповіді, брошури, оголошення щодо *науково-популярних заходів та подій* тощо. Майбутні фахівці вчать робити загальні висновки на основі *науково-популярного* тексту, намагаються зрозуміти авторську ідею та ставлення до певної події або наукового феномена.

Наприкінці *III курсу* курсанти/студенти юридичних спеціальностей читають *науково-популярні* статті, репортажі, інтерв'ю, тексти повсякденного користування. Вони повинні вміти розу-

міти більш складні художні, наукові та фахові тексти, розуміти авторську позицію, аналізувати використані автором мовні та мовленнєві засоби.

На *IV курсі* відбувається подальше вдосконалення вмінь, здобутих на попередніх курсах, збільшується кількість текстів наукового та науково-популярного характеру. Вони повинні читати аналітичні й полемічні статті, коментарі про актуальні події та доповіді на загальні та професійні теми, переглядати сторінки англomовних науково-популярних сайтів або груп у фейсбуці (Science Websites). Під час навчання читання науково-популярних текстів можна пропонувати майбутнім фахівцям аналізувати авторські засоби тощо. Наприкінці четвертого курсу в курсантів та студентів вже повинні бути сформовані вміння *вивчального* читання складних у мовному плані оригінальних творів, *ознайомлювального* і *переглядового* читання складних і великих за обсягом фахових, художніх та науково-популярних текстів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок цього напрямку.

Таким чином, у статті визначено трактування *англomовного науково-популярного тексту*, уточнено ознаки цього виду текстів, які потрібно враховувати під час організації навчання читання майбутніх юристів на різних етапах навчально-виховного процесу з англійської мови та розподілено на етапи навчання цих текстів.

На жаль, у рамках цієї статті ми не приділили увагу особливостям навчання майбутніх юристів зовнішньої та внутрішньої структури англomовних науково-популярних текстів та, зокрема, характеристиці цих текстів детально. У наступній статті ми виділимо фактори, що визначають внутрішню й зовнішню структуру англomовних науково-популярних текстів, та створимо вправи для навчання англomовних науково-популярних текстів на різних етапах навчання в Академії Державної пенітенціарної служби.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Л. Й. Лексико-стилістичні особливості англouкраїнського перекладу науково-популярних текстів з бізнесу. *Науковий віс-*

ник *Міжнародного гуманітарного університету*. Серія Філологія. 2018. № 32, Т. 2. С. 144–146.

2. Ільницька Л. В. Інфінітивні конструкції у автентичних науково-популярних текстах з комп'ютерної техніки та їх опрацювання на практичних заняттях з англійської мови у технічних вищих навчальних закладах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики. 2007. № 586. С. 67–71.

3. Кабаченко І. Л. Значення поняття „науково-популярного стилю” та особливості його перекладу. *Филологические науки / 3. Теоретические и методологические проблемы языка*. 2015. URL: http://www.rusnauka.com/38_II_2015/Philologia/3_201260.doc.htm (дата звернення: 03.04.2021).

4. Король Т. Г. Англomовна науково-популярна стаття в галузі управління як об'єкт перекладу. *Мова і міжкультурна комунікація*. 2019. № 2. С. 230–237.

5. Михайленко О. О. Англomовна науково-популярна стаття в українському та російському перекладах. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2015. Вип. XXXI. С. 84–95.

6. Пирогова Ю. К., Паршин П. Б. Рекламный текст: семиотика и лингвистика. Москва: Мир рекламы, 2000. 268 с.

7. Четверікова О. Р. Комунікативні та лінгвокультурологічні передумови дослідження науково-популярного тексту. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія «Філологічні науки». 2016. Вип. 35. С. 178–183.

8. Чужакин А. Мир перевода – 7. Общая теория устного перевода и переводческой скорописи. Курс лекций. Москва: Р. Валент, 2002. 160 с.

References

1. Bondarchuk, L. (2018), Lexical and stylistical peculiarities of English- Ukrainian translation of popular science business texts, *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Philology series*, Vol. 2, Issue 32, pp. 144–146.

2. Ільницька, Л. (2007), Infinitive constructions in authentic popular science texts on computer technology and their elaboration in practical English classes in technical higher educational institutions, *Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Problems of linguistics of scientific-technical and artistic text and questions of linguomethodology*, Issue 586, pp. 67–71.

3. Kabachenko, I. (2015), The meaning of the concept of “popular science style” and features of its translation, *Philological sciences/3*.

Theoretical and methodological problems of language, available at: http://www.rusnauka.com/38_II_2015/Philologia/3_201260.doc.htm (accessed 3 April 2021).

4. Korol, T. (2019), English science popular article in the management sphere as teaching translation, *Language and cross-cultural communication*, Issue 2, pp. 230–237.

5. Mykhailenko, O. (2015). English popular science article in Ukrainian and Russian translations, *Current problems of Ukrainian linguistics: theory and practice.*, Vol. 31, pp. 84–95.

6. Pirogova, Yu., and Parshyn, P. B. (2000), An advertising text: semiotics and linguistics, *The world of advertising*, Moscow.

7. Chetverikova, O. (2016), Communicative and linguo-culturological aspects of the investigation of popular-scientific texts, *Scientific Bulletin of Izmail State University for the Humanities. Philological Sciences Series*, Vol. 35, pp. 178–183.

8. Chuzhakin, A. (2002), The world of translation – 7. General theory of interpretation and translation cursive writing, *Lecture course*, R. Valent, Moscow.